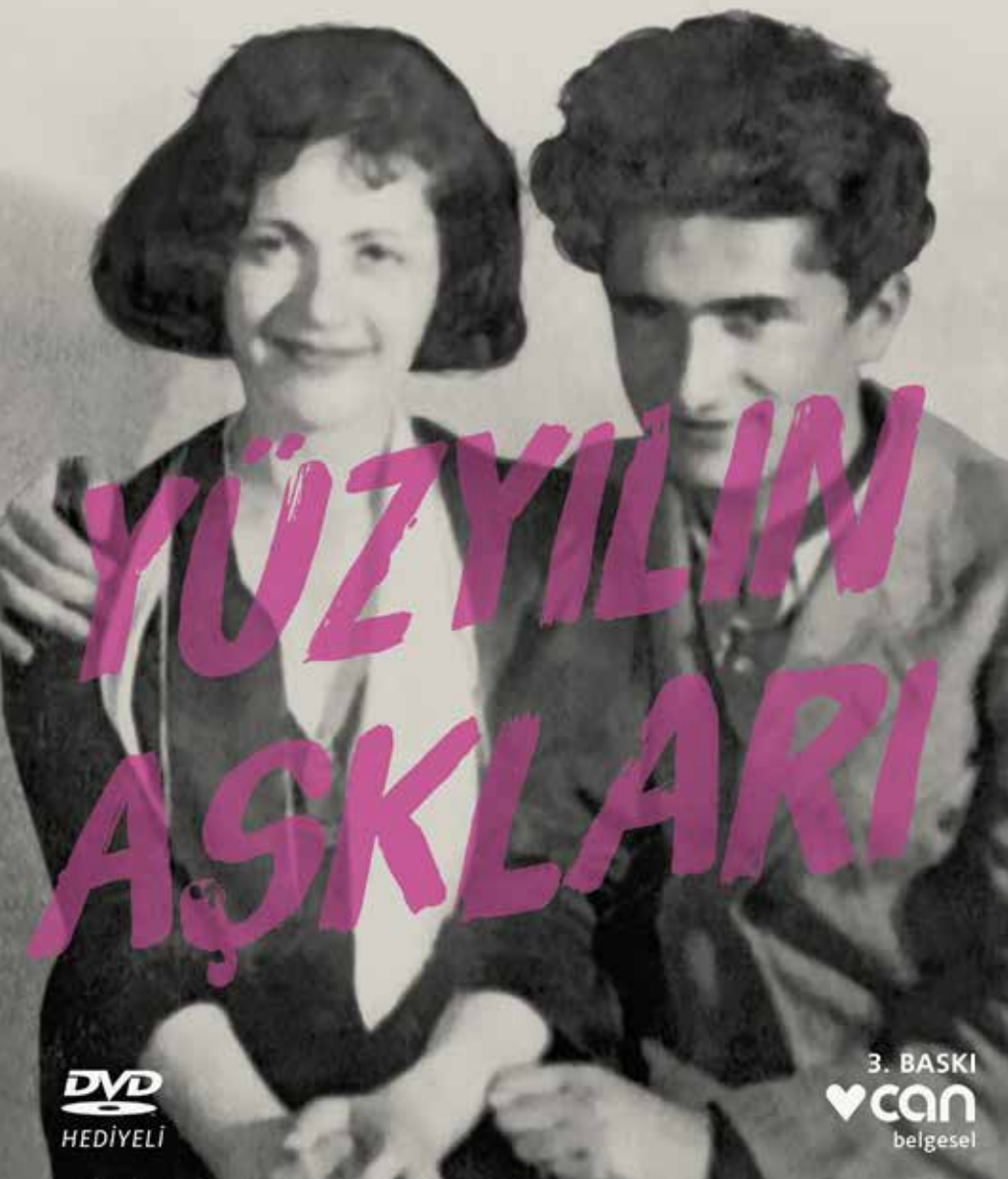

CAN DÜNDAR

BELGESEL KİTAPLAR

YÜZYILIN AŞKLARI

DVD
HEDİYELİ

3. BASKI
can
belgesel

CAN DÜNDAR
YÜZYILIN AŞKLARI

© 2012, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1.-25. basım: İmge Kitabevi Yayınları (2006-2011)

Can Yayınları'nda 1.-5. basım: 2012-2014

DVD'li 1. basım: 2015

3. basım: Aralık 2015, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Sırma Köksal

Düzeltili: Aylin Samancı

Mizanpaj: M. Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş Merkezi,
Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-2549-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750725494

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

CAN DÜNDAR
YÜZYILIN
AŞKLARI

Can Dündar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Lüsyen, 2010

Canım Erdalım Sevgili Babacığım, 2011

Anka Kuşu, 2012

Aşka Veda, 2012

Ben Böyle Veda Etmeliyim, 2012

Benim Gençliğim, 2012

Birand, 2012

Büyülü Fener, 2012

Kırmızı Bisiklet, 2012

Sarı Zeybek, 2012

Savaşta Ne Yaptın Baba?, 2012

Uzaklar, 2012

Yağmurdan Sonra, 2012

Yakamdaki Yüzler, 2012

Yârim Haziran, 2012

Ergenekon (Celal Kazdağlı'yla birlikte),
2013

Yaveri Atatürk'ü Anlatıyor, 2013

Yıldızlar, 2013

Nâzım, 2014

Köy Enstitüleri, 2014

Abim Deniz, 2014

Karaoğlan (Rıdvan Akar'la birlikte), 2015

İsmet Paşa (Bület Çaplı'yla birlikte), 2015

Yükselen Bir Deniz, 2015

Gölgedekiler, 2015

O Gün, 2015

CAN DÜNDAR, 16 Haziran 1961'de Ankara'da doğdu. 1982'de AÜ, SBF Basın Yayın Yüksek Okulu'ndan mezun oldu. 1986'da İngiltere'de London School of Journalism'i bitirdi. 1988'de, ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde Siyaset Bilimi dalında yüksek lisansını tamamladı. 1996'da aynı bölümde doktora derecesi aldı. 1979'dan beri gazetecilik, belgesel yapımcılığı, TV programcılığı, 2015'ten beri *Cumhuriyet* gazetesinin genel yayın yönetmenidir. Kitapları: *Demirkırat* (M.A. Birand ve B. Çaplı'yla birlikte, 1991), *Sarı Zeybek* (1994), *12 Mart: İhtilalin Pençesinde Demokrasi* (M.A. Birand ve B. Çaplı'yla birlikte, 1994), *Gölgedekiler* (1995), *Hayata ve Siyasete Dair* (1995), *Yağmurdan Sonra* (1996), *Ergenekon* (Celal Kazdağlı'yla birlikte, 1997), *Yârim Haziran* (1998), *Benim Gençliğim* (1999), *Köy Enstitüleri* (2000), *Nereye?* (2001), *Yaveri Atatürk'ü Anlatıyor: Salih Bozok'un Anıları* (2001), *Uzaklar* (2002), *Yükselen Bir Deniz* (2002), *Savaşta Ne Yaptın Baba?* (2003), *Bir Yaşam İksiri: Dr. Nejat F. Eczacıbaşı* (2003), *Mustafa Kemal Aramızda* (Ülkem Özge Sevgililer'le birlikte, 2003), *Büyük Fener* (2003), *Duvar* (Ege DüNDAR'la birlikte, 2003), *Yıldızlar* (2004), *Sedat Alp: İlk Türk Hititoloğun Yaşam Öyküsü* (Fatma Sevinç'le birlikte, 2004), *Kırmızı Bisiklet* (2005), *Nâzım* (2005), *İlk Durak-İETT* (Nebil Özgentürk'le birlikte, 2005), *Özel Arşivinden Belgeler ve Anılarıyla Vehbi Koç I.* (2006), *Yüzyılın Aşkları* (2006), *Karaoğlan* (Rıdvan Akar'la birlikte, 2006), *İsmet Paşa* (Bülent Çaplı'yla birlikte, 2006), *Yakamdaki Yüzler* (2007), *Ecevit ve Gizli Arşivi* (Rıdvan Akar'la birlikte, 2008), *Ben Böyle Veda Etmeliyim: İsmail Cem* (2008), *Özel Arşivinden Belgeler ve Anılarıyla Vehbi Koç II.* (2008), *Mustafa* (2009), *Anka Kuşu* (2009), *Lüsyen* (2010), *Canım Erdalim Sevgili Babacığım* (2011), *Aşka Veda* (2012), *Birand: Bir Ömür, Ardına Bakmadan* (2012), *Abim Deniz* (2014).

İçindekiler

Önsöz	11
Naciye-Enver	15
Latife-Mustafa Kemal.....	43
Afife-Selahattin.....	71
Piraye-Nâzım	93
Eren-Bedri Rahmi	125
Ayhan-Adnan	153
İpek-Yüksel	181
Yıldız-Şükran	207
Fatoş-Yılmaz	229
Çiğdem-Melih.....	257
Kaynakça.....	281

Önsöz

Yıllar önce BBC'de yayınlanan bir diziydi *Great Romances of the 20th Century* (20. Yüzyılın Büyük Aşkları)...

Oradan esinlenerek kendi topraklarımızdan, geçtiğimiz yüzyıla damgasını vuran aşk öykülerini belgeselleştirmiştik.

Onların şiirlere, resimlere, filmlere, mektuplara, şarkılara, oyunlara, mahkeme tutanaklarına sızan ve sedası günümüze kalan aşklarını 2004 yılında ekrana getirdik.

Bu kitapta o belgesellere konu olan, geçtiğimiz yüzyıl yaşanmış 10 aşk öyküsü var.

Kimisi Nâzım'la Piraye'nin, Mustafa Kemal'le Latife'ninki gibi, üzerine çok kitap yazılmış aşklar bunlar...

Kimi Yüksel Menderes'le İpek Kıramer'in, Selahattin Pınar'la Afife Jale'ninki gibi pek fazla bilinmemiş, mahremine girilmemiş aşklar...

İçlerinde Bedri Rahmi-Eren Eyüboğlu gibi, Yıldız Kenter-Şükran Güngör gibi, Melih Kibar-Çiğdem Talu'nunki gibi tuvallerden, sahnelerden, notalardan tanıdığımız, yangınına hep birlikte tanık olduğumuz sevda öyküleri de var...

Adnan Menderes-Ayhan Aydan örneğindeki gibi mahkemeye düşmüş, alenileştirilip sereserpe ortalığa serilmiş ilişkiler de...

* * *

Çoğunun ortak özelliği, bu ilişkilerde bekleyen, üzülen, ezilen, aldatılan, terk edilen rolünün çoğu kez kadına düşmesi...

Erkeğin ise yine çoğunlukla giden, bikan, ezen, aldatan, terk eden rolünü oynaması...

On öyküye bir arada baktığınızda doludizgin yaşanan bir değişim çağının acı tatlı bütün meyvelerini tadacaksınız:

Hiç yüzü görülmeden evlenilmiş sevgilileri...

Evlilyen sevgiliye yazılmış şiirleri...

Güçten düşmenin acısını dayakla çıkaranları...

Eski aşkın acısını bir yenisinde unutan çapkınları...

* * *

Dokuz bölümün araştırmasını Barış Duran yaptı.

Enver Paşa-Naciye Sultan bölümünün araştırması ise Hacı Mehmet Duranoğlu'na ait...

Barış, gazete arşivlerinden aile albümlerine, mahkeme tutanaklarından şarkı sözlerine dek geniş bir araştırma yaparak bir asra damgasını vuran aşklardan izler derledi. Kitabın altyapısını hazırladı. Kendisine teşekkür ediyorum.

Kitabın olgunlaşp elinize ulaşmasında harcadıkları emek için Nazan Gezer ve Arda Yakut'a da teşekkür borçluyum.

Asıl teşekkürüm ise bize güvenerek evlerini, arşivlerini, albümlerini, mektuplarını ve en önemlisi yüreklerini cömertçe açan sevdalıları ve onların yakınlarına...

Önce eşlerini yitirmiş kadınlara:

Yarım asır kapalı tuttuğu kapısını ilk kez benim için aralayan, sonra da 2009'da hayata veda eden Ayhan Aydan'a...

Fatoş Güney'e...

Yıldız Kenter'e...

İpek Kıramer'e...

Sonra yakınlarına:

Latife Hanım'ın yeğeni Dilek Bebe'ye...

Enver Paşa'nın torunu Osman Mayatepek'e...

Piraye Hanım'ın torunu Kenan Bengü'ye...

2009'da kaybettiğimiz, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun oğlu Mehmet Eyüboğlu'na...

2012'de kaybettiğimiz, Ayhan Aydan'ın yakın arkadaşı Sevim Apaydın'a...

Ve nihayet belgesel yayımlandıktan bir süre sonra Çiğdem Talu'nun yanına uğurladığımız Melih Kibar'a...

* * *

Belki yaşanırken heyecan kadar acı da vermiş ve mutsuz sona ermiş aşklardı çoğu...

Ama tutkuluydular.

XX. yüzyılın bütün kargaşasından izler taşıdılar.

O sayededir ki koca bir asrı aşp bugüne ulaşabildiler.

Hepinize aynı tutkuyla yoğrulmuş, ama iyi finalli aşklar temenni siyle...

CAN DÜNDAR

Temmuz 2012

Naciye-Enver

Öykümüzün kahramanlarından biri, 12 yaşındaki küçük bir kız...

Osmanlı İmparatorluğu'nun 33 yıllık padişahı II. Abdülhamid'in yeğeni... Öykünün diğer kahramanı, genç bir binbaşı...

O, 33 yıllık Padişah'ın tahtını sallayarak hürriyet ilan eden ateşli bir asker; ikisinin yolları, İmparatorluğun en çalkantılı döneminde kesişti. Araya Saray entrikaları, hürriyet çılgınları, savaş meydanları girdi. Birbirlerinin yüzünü göremeden evlenip doğru dürüst kavuşmadan, yüzyılın en ilginç aşk hikâyelerinden birini yaşadılar.

İnanılmaz bir ateş çemberinin içinden geçtiler.

Ve İmparatorlukla birlikte onlar da dağıldı.

1908 yazında Makedonya toprakları, “Hürriyet!” sloganıyla çınladı.

Genç bir binbaşı, II. Abdülhamid’in istibdat rejimine son vermek ve Meşrutiyet’i ilan ettirmek için ihtilal bayrağını açmış, dağa çıkıyordu.

Adı, Enver Bey’di.

1881’de İstanbul’da doğmuş, Manastır Askerî Rüştiyesi’nde okumuş, Mekteb-i Harbiyye’yi ve Erkân-ı Harbiyye’yi bitirip Makedonya’daki 3. Ordu’ya atanmıştı. Dönemin pek çok genç subayı gibi o da, sonradan İttihat ve Terakki adını alacak gizli örgüte üyeydi.

Padişah’a karşı ihtilal bayrağını açarken çok yakında, isyan ettiği Padişah’ın yeğenine vurulacağını hayal dahi edemezdi.

Masal değildi ki bu...

Nihayet 23 Temmuz 1908 günü Meşrutiyet ilan edildi. 31 yıllık baskı dönemi sona erdi. Anayasa yürürlüğe girdi, Meclis yeniden açıldı.

Köprülü’nün hükümet meydanı, “Yaşasın Hürriyet Kahramanı Enver Bey!” sloganıyla inliyordu.

Cemal Paşa’nın deyişiyle, artık “Napoléon” olan Enver Bey, ataşemiliter olarak Berlin’e gitti.

Zaten Alman hayranıydı. Almanlar, ona yarının büyük lideri gözüyle bakıyor, bir sefir kadar ilgi gösteriyordu.

İttihat ve Terakki'ye göre Enver gibi bir asker hanedanla yakınlaşmalı ve Saray'dan bir kız almalıydı.

Konu, Enver Bey'in annesi Ayşe Hanım'a iletildi. Arayışlar başladı ve aranan kız bulundu.

Kısmet, Şehzade Süleyman Efendi'nin kızı Naciye Sultan'dı... On iki yıllık ömrü, yazları Nispetiye Köşkü'nün, kışları Feriye Sarayı'nın yüksek duvarları arasında geçmişti.

Yeni Padişah Sultan Reşad da amcasıydı ve yeğeninini, dedikodular artmadan acilen başgöz edilmesini istiyordu.

Bu talimat üzerine 12'lik Naciye Sultan'ın önüne bütün damat adaylarının fotoğrafları kondu ve birini seçmesi istendi.

Yıllar sonra anlarında, o fotoğraflar arasından hayatının adamını nasıl seçtiğini şöyle anlatacaktı:

Naciye Sultan'ın anılarından

Taliplerimin resimlerini gösterdiler. Hepsine birer birer baktım ve bir tarafa koydum. Sonra içlerinden Enver Bey'in resmini tekrar elime aldım. Bu hareketimle, vereceğim kararı onlara anlatıyordum sanki... Enver Bey'in yakışıklı ve mert bir delikanlı olduğu resimlerinden belliydi. Üstelik onun "Hürriyet Kahramanı Enver Bey" olduğunu biliyordum. Memlekette baştan başa başka bir hava yaratmış olan bir insandı. Ona bir kahraman gözüyle bakıyordum. Kendisinin, hayat arkadaşı olarak beni seçmiş olması hem gururumu okşuyor, hem de bana içimdeki hürriyet sevdasına yeni ufuklar açabilecek bir hayat yaşatacağı düşüncesiyle mutlu ediyordu. Amcam Vahideddin Efendi'ye Enver Bey'i seçtiğimi söyledim. Çok isabetli bir karar verdiğim ve Zât-ı Şâhâne'nin kendisi gibi buna çok memnun olacağı cevabını verdi.

Ertesi gün Enver Bey'in annesi Ayşe Hanım, Dolmabahçe Sarayı'na giderek Padişah'ın huzurunda gelinine nişan yüzüğü taktı.

1909 sonuydu.

Enver Bey 28, Naciye Sultan 12 yaşındaydı.

Biri Berlin'de, diğeri İstanbul'daydı.

Ne bir kez görüşmüş ne de konuşmuşlardı.

Birbirlerini ancak mektupla tebrik edebildiler.

Naciye Sultan'ın anılarından

Mektuplaşmaya başladık. Birbirimizi hiç görmemiştik. Ben onun resmini görmüştüm; onun, benim resmimi dahi görmüş olduğunu zannetmiyorum. Beni annesinin tarifi ile tanıyordu. Hayalinde beni nasıl canlandırdığını bilmiyordum. Fakat mektuplar sayesinde birbirimizi görmüş gibi sevdik. Bir sene süren bu tatlı ayrılık, bizi birbirimize yaklaştırdı.

Enver Bey, Derne'deki (Libya) karargâhında.

1911'de yine Enver Bey uzakta iken Dolmabahçe Sarayı'nda nikâhımız oldu.

24 Temmuz 1911, Berlin

İki gözüm, Sultanım, Efendim,

Siz hiç olmazsa benim resmimi gördünüz, ya bendenizde o da yok. Karanlıkta gözlerimi kapar, sizin hayalinizi gözümün önüne getirmek isterim. Yatarken Allahımdan hiç olmazsa rüyada olsun sizi bir kerecik göstermesini dilerim. Fakat şimdiye kadar hiç muvaffak olamadım. Hâşâ sümme hâşâ, nasıl Cenâb-ı Hakk'ı bir şekil vermeden seviyorsam sizi de şimdi bir rûh-i lâtif olarak, şeklinizi düşünmeden seviyorum.

Artık sizin hayalinizle meşgul olarak yatağıma gireceğim. Bundan evvel bütün kalbimle saadetinizi temenni ederek sizi kucaklar, gözle-rinizden öperim iki gözüm...

Enveriniz

Enver Bey ile Naciye Sultan'ın nikâhlanmalarından bir süre sonra İtalya, Trablusgarp'a saldırdı.

Eşikle görüşmek için gün sayan Enver Bey, cebinde 100 lira, çantasında 100 fişek ve bir tabanca, aklında sultanıyla cepheye koştu.

Giderken nikâhlısına şöyle yazdı:

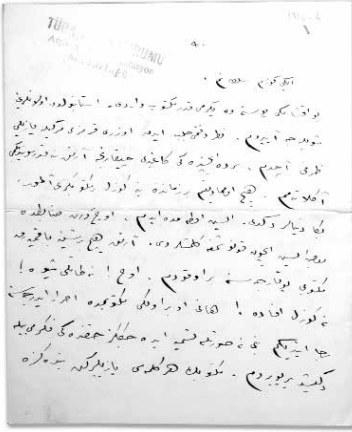
Sağ kalıp da geri dönersem en büyük mükâfat telakki edeceğim şey, sizin tarafınızdan unutulmamış bulunmaklığımdır.

Şimdi Halife'nin damadı olarak Derne'deki ordugâhta, Arap kabilelerini hilafet bayrağı altında örgütlemeye çalışıyordu. Siyah sakalı, toprak rengi avcı üniformasıyla bazen günde 12 saat-ten fazla at sırtında kaldığı oluyordu.

Mustafa Kemal'le yan yana çarpıştığı bu çöl savaşının top tüfek gürültüsü arasında, eşini göremeden ölmek korkusuyla gözleri doluyordu.

16 Temmuz 1912

Elmasım, Efendim, Sultanım,
İki gözüm, gönderdiğiniz güzel ve cidden kıymetli evrak çantasına, mendiller ve havlulara nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Doğrusu böylece bu dağ hayatında âdetâ sizinle Saray'da yaşıyormuşum gibi oldum. Her sabah yüzümü, gözümü o güzel kokulu peşkirilere sürdükçe hem memnun hem mahzun oluyorum. Sizi hatırlayarak ve bendenizi böyle tahattur buyurduğunuz için memnun, fakat bu ayrılık

hayatının nerelere kadar süreceğini düşünerek de mahzun oluyorum. Mamafih, kadere karşı gelmeye muktedir olmadığımızı tefekkürle müteselli oluyorum. Burada halimiz iyidir. Şimdilik güzel gözlerinizden samimiyetle öpüp arz-ı ihtirâmât eylerim elmasım.

Enveriniz

Enver Bey, güzel kokulu havlulara karşılık İstanbul'a 120 okka yağ gönderdi. Bir ara hasretine yenilip sultanını Derne'ye çağırdı. "Orada sultanlar arasında kaybolursun, gel burada ummun sultanı ol," dedi. Ama İstanbul'dan sultanı değil, yeni bir savaş haberi geldi.

Bağımsızlık isteğiyle ayaklanan Balkan Devletleri birleşip İmparatorluk'a savaş açmıştı. Enver Bey, "Memleket menfaati nerede bulunmamı emrediyorsa oraya giderim," diyerek İstanbul'un yolunu tuttu.

Binbaşı olarak gittiği ve Mustafa Kemal'le yan yana savaştığı Trablusgarp'tan yarbay olarak dönüyordu.

Ama başkente geldiğinde Balkan Savaşı fiilen kaybedilmiş, düşman ordusu İstanbul kapılarına dayanmıştı.

İttihat ve Terakki, yenilgiden, iktidardaki Kâmil Paşa hükümetini sorumlu tutuyordu.

Darbe kararı aldılar.

Enver Bey, “Altmış fedakâr arkadaşıla bu işi hallederim,” dedi.

23 Ocak 1913 günü yanında İttihatçı silahşorlarla Bâbıali’yi bastı, Sadrazam Kâmil Paşa’nın istifa mektubunu aldı, Sultan Reşad’ın huzuruna çıkıp Mahmud Şevket Paşa’nın sadrazamlığını onaylattı.

İşte İttihat ve Terakki iktidardaydı artık.

Bu, Enver’in iktidarı demekti.

İstanbul’da bunlar olurken Bulgarlar, Edirne’ye girmişti.

Bütün ülkede bir panik havası esti.

Şimdi İttihat ve Terakki’nin, Enver Bey’in kendini gösterme zamanıydı.

Bu, yalnız milletin değil, Saray’da hâlâ yüzünü göremediği, artık 16 yaşına gelen nikâhlısının da dileği idi.

Enver Bey, 22 Temmuz 1913’te Osmanlı ordusuyla birlikte yine Mustafa Kemal’le yan yana Edirne’ye girdi. Oradan Naciye Sultan’a şu satırları yazdı:

Ne olurdu beraberce buraya girseydik de hayvanımın tırnaklarının bastığı yerlere yüz süren, üzengilerimi öpen Edirne halkı, bu hürmeti size gösterseydi.

Nikâhlısına hediye olarak Bulgar askerlerinden artakalan bir kılıcı gönderdi.

Karşılığında Naciye Sultan’ın bir fotoğrafı geldi.

Nişanlanalı dört yıl olmuştu ve sultanının yüzünü ilk kez bir fotoğrafta görebiliyordu.

Bu kitapta geçtiğimiz yüzyılda yaşanmış 10 aşk öyküsü var.

Kimi Nâzım'la Piraye'nin, Mustafa Kemal'le Latife'ninki gibi, üzerine çok kitap yazılmış aşklar...

Kimi Yüksel Menderes'le İpek Kıramer'in, Selahattin Pınar'la Afife Jale'ninki gibi fazla bilinmemiş, mahremine girilmemiş aşklar...

İçlerinde Bedri Rahmi-Eren Eyüboğlu gibi, Yıldız Kenter-Şükran Güngör gibi, Melih Kibar-Çiğdem Talu'nunki gibi tuvallerden, sahnelerden, notalardan tanıdığımız, yangınına hep birlikte tanık olduğumuz sevdâ öyküleri de var...

Adnan Menderes-Ayhan Aydan örneğindeki gibi mahkemeye düşmüş, alenileştirilip sere serpe ortalığa serilmiş ilişkiler de...

Hiç yüzü görülmeden evlenilmiş sevgililer...

Evlilyen sevgiliye yazılmış şiirler...

Güçten düşmenin acısını dayakla çıkarırlar...

Eski aşkın acısını bir yenisinde unutan çapkınlar...

Belki yaşanırken heyecan kadar acı da vermiş ve mutsuz sona ermiş aşklardı çoğu...

Can Dündar, tarihimizden ve sanat dünyamızdan, belleğimizde birer simge haline gelmiş sıra dışı kadın ve erkeklerin yaşadıkları en derin, en çetin duyguları; yüreklerini ve akıllarını ellerinden alan sevdalarını anlatıyor *Yüzyılın Aşkları*'nda.